

Fredningsværdiregistreringsrejse i Nationalparken, Nordøstgrønland

Kulturhistoriske hytter og stationer

August 2019

Fotograf: Erik Jochumsen

Indhold	Side
Forord	3
Teamet bag registreringsrejsen	4
Baggrund for registreringsrejsen til nationalparken	6
Hvilke værdier er væsentlige?	7
<i>Fredningsværdiregistreringer :</i>	
Fredningsværdiregistrering Ørnereden (235)	9
Fredningsværdiregistrering Myggbukta (335)	14
Fredningsværdiregistrering Strindberghuset (358-3)	19
Fredningsværdiregistrering Hoelsbu (356-1)	24
Fredningsværdiregistrering Eskimonæs (405)	30

Forord

Grønlands Nationalmuseum & Arkiv (NKA) har i samarbejde med Nordøstgrønlandsk Kompagni Nanok været på en større registreringsrejse i Nationalparken i Nordøstgrønland for at vurdere og beskrive stationernes og hytternes fredningsværdier.

Rejsen er sponsoreret af Aage V. Jensen Fonde og uden deres gavmilde økonomiske støtte var det ikke muligt at besøge og registrere de kulturhistoriske stationer og hytter i så stort et landområde, et område mellem Kong Oscar Fjord i syd og Hockstetter Forland i nord. Udover bygningerne blev 3 ud af 8 sårbare kulturhistoriske anlæg afmærket med hvid silikatmalede sten i en god afstand fra de sårbare ruinanlæg fra 2. Verdens Krig og for at signalere at dette er "no-go" indenfor det afmærkede område. Det skal senere følges op med formidlingsmateriale som beskriver historien om stedet og adfærdsgenregler for besøgende til beskyttelse af kulturarven.

NKA og Nanok har nu i snart 8 år haft et tæt samarbejde omkring vedligeholdelsen af hytter og stationer i Nationalparken. NKA bistår med anvisninger på en nænsom istandsættelse, således at der tages hånd om bevaringsværdierne og bygningernes fortsatte eksistens.

Nanok har snart i 30 år udsendt 186 hold til Nordøstgrønland og hvert år minimum 2 hold dygtige håndværkere med kompetencer indenfor den traditionelle håndværk til at forestå vedligeholdelsen på udvalgte bygningsanlæg, ca. 50 kulturhistoriske bygninger i Nationalparken. Uden deres engagement og indsats ville de nordøstgrønlandske historiske hytter være forfaldet så meget, at de ikke længere stod til at redde.

Nanoks evne til at kunne planlægge 3 år frem i tiden gør at istandsættelsesarbejder kan gøres og afsluttes indenfor den snævre sommerperiode i Nordøstgrønland. Det ene år besluttet hvilke bygninger der skal istandsættes med hvilke materialer, det andet år indkøbes materialer og sendes til deponering enten i Mestervig eller Daneborg og tredje år ankommer et Nanok-hold og forestår istandsættelserne. Ud over Nanok har NKA et godt samarbejde med Slædepatruljen Sirius, der også forestår mindre istandsættelsesarbejder på hytter og stationer under deres årlige depotudlægninger på nordøstkysten – istandsættelsesarbejderne bliver udført med vejledninger og anvisninger fra NKA.

Slædepatruljen Sirius patruljerer og overvåger i store dele af nationalparken og benytter de mange hytter og stationer under deres vinterture. 34 af de 366 hytter er opført af slædepatruljen Sirius. Slædepatruljen Sirius yder stor hjælpssomhed allerede ved ankomsten ved at bistå med kørsel af gods, overdragelse af feltmad nær udløbsdato og andre tjenester til stor hjælp for Nanok og NKA. Derudover har NKA fået besejlingsassistance fra forsvarrets inspektionsskib Ejnar Mikkelsen i forbindelse med deres depotudlægning for Sirius i 2014. NKA's tilsynsarbejde og registreringsopgaver var ikke blevet færdiggjort i 2012, idet vejr- og isforhold har forhindret NKA og Nanok at nå frem til de historiske hytter og med forsvarrets hjælp blev dette endelig færdiggjort.

Telepost vejrtjeneste i Mestervig og Danmarkshavn har altid været behjælpelig med give rum til materialedepoter og senest assistance ved opgravning af drænlag ved Villaen ved Danmarkshavn.

Takket være de mange gode kræfter står rigtig mange hytter og stationer fortsat som et vidnesbyrd om Grønlands vigtige rolle i globaliseringens begyndelse i 1600-tallet, de historiske opdagelsesrejser, kortlægningen af landet, fangstmandsperioden til tiden omkring 2. verdenskrig hvor vejrfionter i nordatlanten og dermed vejret i Europa udgjorde vigtige informationer for både de allierede og tysk side.

Det er en vigtig del af vores fælles kulturarv. Den har været med til at danne grundlag for vores viden om klimaet, geologien og dyrelivet og vil til stadighed være under udvikling til ny viden for vores efterkommere.

NKA skylder alle en stor tak for den gode indsats, der er blevet ydet, og som har været stærk medvirkende til det gode resultat for bygningskulturen i nordøstgrønland.

Teamet bag registreringsrejsen

Holdet bag årets registreringsrejse består af 5 personer som alle på hver sin måde er håndplukket og er nogen af de bedste der kan opdrives til Nordøstgrønlandsrejsen. Fra Nanok deltager Peter Schmidt Mikkelsen, Niels Gyldenlund Mikkelsen og Erik Jochumsen, alle tidligere Sirius-folk og fra NKA deltager arkitekterne Inge Bisgaard og Frants Frandsen. Nanok har med deres mangeårige kendskab til nordøstgrønlandske forhold stået for al planlægning og logistik og sikkerhed.

Peter Schmidt Mikkelsen
Foto: Erik Jochumsen

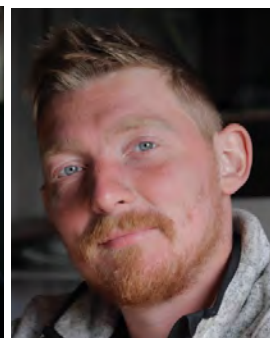
Erik Jochumsen

Frants Frandsen

Inge Bisgaard

Niels Gyldenlund Mikkelsen

En kort præsentation af de 3 fra Nanok er Peter Schmidt Mikkelsen, Direktør for Nordøstgrønlandsk Kompagni Nanok og er ekspert i Nordøstgrønlandske forhold. Han var tidligere medlem af slædepatruljen Sirius og er forfatter til mere end en håndfuld bøger bl.a.

Nordøstgrønland, Fangstmandsperioden 1908-60, hvor alle hytter og stationer er nøje beskrevet. Niels Gyldenlund Mikkelsen er tidligere medlem af slædepatruljen Sirius, uddannet svejser og er i dag byrådsmedlem af Syddjurs Kommune. Erik Jochumsen er tidligere medlem af Slædepatruljen Sirius, uddannet bådebygger og en eminent fotograf.

Nanok har derudover bistået NKA med fotoregistrering af bygningerne af facader og interiør samt 3D-fotografering og dronefotos.

NKA har i mange år haft en enkelt medarbejder til at forestå al rådgivningsarbejde indenfor bygningskulturen i hele landet. Derfor er Frants Frandsen, Realdania's dygtige projektleder inviteret med på togt til Nordøstgrønland for på den måde få ekstra øjne på bygningskulturen og at NKA kan få en solid faglig sparring under den store registreringstur. Han har selv bekostet rejsen til og fra Daneborg, brugt sin sommerferie på at få en enestående mulighed at besøge og opleve Nordøstgrønland. Det er af stor betydning for den restaureringsfaglige tilgang at have Frantz med og ikke mindst hans store erfaring og viden inden for istandsættelser og transformation af bygningskulturen. Han står bag mange kendte restaureringsprojekter i Danmark og Grønland og har i mange år ydet stor opmærksomhed omkring håndteringen af bygningskulturarven generelt i Grønland. Et fint eksempel er hans seneste store og medieomtalte restaureringsprojekt af Poul Egedes Hus og tidligere proviantbod i Ilimanaq, der i 2018 modtog EU's Kulturarvspris Europa Nostra.

Teamet fik opmålt og registreret 13 ud af 25 udvalgte kulturhistoriske hytter og stationer endvidere 3 sårbare kulturhistoriske anlæg ud af 8 udvalgte anlæg.

Oversigt over udvalgte kulturhistoriske hytter og stationer og anlæg:

Kap Peterséns	218-1	Station	Mestersvig/Ella Ø	Norsk	Ikke afklaret	Norsk fangstm. Virksomh.
Sverresborg	232-1	Station	Mestersvig/Ella Ø	Norsk	Ikke afklaret	Norsk fangstm. Virksomh.
Ørnereden	235	Station	Ella Ø	Dansk	Offentlig	Treårsekspeditionen
Myggbukta	335	Station	Hold with Hope	Norsk	Offentlig	Johan A. Olsens Eksp.
Hoelsbu	356-1	Station	Mestersvig/Ella Ø	Norsk	Ikke afklaret	Ejendomsretten til NØG.
Nordfjordhuset	358-2	Station	Strindberg Land	Dansk	Offentlig	Ejendomsretten til NØG.
Strindberghuset	358-3	Station	Strindberg Land	Norsk	Offentlig	Arktisk Næringsdrift
Krogness	403-1	Station	Daneborg Syd	Norsk	Ikke afklaret	Ejendomsretten til NØG?
Elvsborg	407	Station	Daneborg Syd	Norsk	Ikke afklaret	Norsk fangstm. Virksomh.
Dødemandsbugten	408-1	Station	Clavering Ø	Dansk	Offentlig	2. Verdenskrig
Sandodden	425-1	Station	Wollaston Forland	Dansk	Offentlig	2. Verdenskrig
Fjordbotten	454-1	Hytte	Tyrolerfjord	Norsk	Ikke afklaret	Sigurd Tolløfsens Eksp.
Bass Rock Husene	461-1	Station	Pendulum Øer	Am.	Offentlig	Baldwin-Ziegler Eksp.
Kap Phillip Broke	470	Station	Shannon Ø	Am.	Offentlig	Baldwin-Ziegler Eksp.
Hochstetter Nanok	510	Station	Hochstetter Forland	Dansk	Ikke afklaret	Østgrønlandsk Kompagni
Kulhus	511	Station	Hochstetter Forland	Dansk	Offentlig	Lauge Koch Eksp.
Alabamahuset	518-1	Station	Shannon Ø	Dansk	Offentlig	Danmarksekspeditionen
Ålborghus	613-2	Station	Daneborg Nord	Dansk	Ikke afklaret	Dansk fangstm. Virksomh.
Villaen, Dk.'s minde	628-1	Station	Germania Land	Dansk	Offentlig	Danmarksekspeditionen
Hvalrosodden	639-1	Station	Germania Land	Dansk	Offentlig	Østgrønlandsk Kompagni
Alwin P's Hytte	639-2	Hytte	Germania Land	Dansk	Offentlig	Alwin Pedersen
Moltkehus		Station	Peary Land	Dansk	Offentlig	Eigil Knuths v. station
Brøndlundhus		Station	Peary Land	Dansk	Offentlig	Eigil Knuths v. station

Antarcticahavn	201-1	Ruin	Mestersvig/Ella Ø	Norsk	Ikke afklaret	Ejendomsretten til NØG.
Minebyen	207-1	Ruin	Mestersvig/Ella Ø	Dansk	Ikke afklaret	Lauge Koch Eksp.
Maria Ø Station	239-2	Ruin	Ella Ø	Dansk	Offentlig	Lauge Koch Eksp.
Eskimonæs	405-1	Ruin	Clavering Ø	Dansk	Offentlig	Treårsekspeditionen
Lauge K. guldmine	922-1	Ruin	Daneborg Syd	Dansk	Offentlig	Treårsekspeditionen
Koldewey Observ.	447-1	Ruin	Pendulum Øer	Tysk	Offentlig	Koldeweyekspeditionen
Hansabugt	457-1	Ruin	Pendulum Øer	Tysk	Offentlig	Marinewetterdienst
Kap Sussi	520	Ruin	Shannon Ø	Tysk	Offentlig	Marinewetterdienst
Jonsbu	521-1	Ruin	Daneborg Nord	Norsk	Ikke afklaret	Norsk fangstm. Virksomh.
Pustervig	640-1	Ruin	Daneborg Nord	Dansk	Offentlig	Videnskabelig eksp.
Mørkefjord	641	Ruin	Germania Land	Dansk	Offentlig	Dansk fangstm. Virksomh.

Hytter og stationer og anlæg (ruiner) besøgt og registreret sommer 2019

Baggrund for registreringsrejsen til nationalparken

Fredningsværdiundersøgelser med henblik på en fremtidig fredning

Fredningsundersøgelsen skal vise om der er et grundlag for bevarelse eller beskyttelse af udvalgte hytter og stationer og om de bør fredes på grund af deres væsentlige betydning for landets historie.

Fredningsværdiundersøgelsen omfatter foreløbig 25 hytter og stationer og repræsenterer forskellige tidsepoker i Grønlands historie fra den tidlige polarforskning fra begyndelsen af 1800-tallet, fangstmandsperioden fra begyndelsen af 1900-tallet og 2. verdenskrig fra 1940.

Udover værdiundersøgelserne skal der markeres stier ved sårbare kulturhistoriske bygningsanlæg, hvor stierne skal guide kommende turister for deres færden i området. Dette er for at beskytte de mange historiske effekter der stadig ligger frit tilgængelige rundt i landskabet og er et vidnesbyrd fra det levede liv fra de forskellige tidsepoker.

Fredningsværdiundersøgelserne skal understøtte den fremtidige forvaltning af bygningskulturen i Nationalparken i Nordøstgrønland, i lighed med den øvrige bygningskultur i landet.

Hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 7 af 17. juni 1992 om Nationalparken i Nord- og Østgrønland som beskytter de nordøstgrønlandske hytter og stationer er under revidering, idet Kapitel V, § 16, Stk. 2c udgår og i stedet har NKA og Nanok i fælleskab udpeget et udpluk af bygninger der repræsenterer forskellige tidsepoker i Grønlands historie.

Listen over fredede bygninger i hele landet tæller i dag 202 bygninger. En stor del af dem fungerer som offentlige arbejdspladser for kommunerne og selvstyret, medens andre få er privatejede. Udover de 202 fredede bygninger findes 10 hytter, stationer og anlæg i Nordøstgrønland som hører under kategori Liste A. I forbindelse med Hjemmestyrets strategiplan fra 2006 blev der nedsat en hyttearbejdsgruppe som inddelte hytteanlæggene i 4 administrative kategorier:

Liste A: Hytter, der bør fredes – Krav om ansøgning til NKA ved alle vedligeholdelsesarbejder

Liste B: Hytter, der bør vedligeholdes

Liste C: Hytter, der skal have lov at forfalde

Liste D: Bemandede stationer

De fredede bygninger bliver beskyttet gennem Inatsisartutlov nr. 11 af 19. maj 2010 om fredning og anden kulturarvsbeskyttelse af kulturminder.

Loven skal værne om kulturminder med deres egenart og variation som en del af Grønlands kulturarv og som bidrag til en forståelse af Grønlands kulturhistorie. Kulturminder medvirker til at skabe en sammenhæng mellem fortid og nutid og synliggøre de samfund, der skabte dem.

Hvilke værdier er væsentlige?

Undersøgelsesmetode

Bygningerne opmåles, fotoregistreres og tilstandsregistreres, både for skævheder og slid og patina og reparationer gennem tid. Bygningen undersøges for sin originalitet, autenticitet og fortællerværdi herunder bygningsbeskrivelse, bygningshistorie, kulturhistorisk værdi og arkitektonisk værdi. Når disse oplysninger er beskrevet, beskrives de bærende fredningsværdier som er essensen af bygningens helt særlige og umistelige værdier. NKA kan også komme med anbefalinger som fremadrettet kan styrke fredningsværdierne, f.x. reetablering eller ændring af en bygningsdel der i højere grad svarer til den oprindelige bygningsudtryk eller fjernelse af senere uheldige tilbygninger eller andre tilføjelser.

1. del af togtet

Ella Ø 2019, Foto: Peter S. Mikkelsen

Sommerens første del af togtet starter på Ella Ø ved den nordlige del af Kong Oscars Fjord og holdet skal tilbagelægge en strækning på ca. 460 km i en aluminiumsjolle og andel del af togtet starter i Daneborg og slutter ved Kulhus på Hochstetter Forland en strækning på 825 km i 2 kraftigt byggede gummibåde med fast bund.

Rejsen tager sin begyndelse i Akureyri den 7. august på Island og flyver derfra til Constabel Pynt/Nerlerit Nunaat ved Ittoqqortoormiit med Dash 8 og videre med Nordlandairs Twin-Otter til Ella Ø.

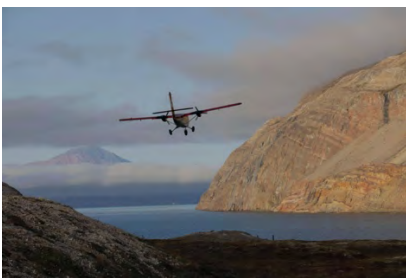
Til den første del af togtet består teamet af Peter Schmidt Mikkelsen, Niels Gyldenlund Mikkelsen og Erik Jokumsen og Inge Bisgaard. Med os har vi Nanok's sydhold og håndværkerteam med holdleder Jesper Stentoft. Til daglig er Jesper System Manager på Ørsted i Fredericia – det tidligere Dong. Lars Bønding, til daglig områdeleder for forebyggelse ved Sydøstjyllands Brandvæsen og Rasmus Gaj Jensen der til daglig er tømrer og har sit eget firma i Varde. Jeg var heldig at kunne komme en uge tidligere afsted end beregnet, da der opstod en enkelt ledig plads på flyet. Det var ikke meningen at vi skulle registrere i den sydlige del af nationalparken i år. Desværre måtte vores 5. deltager i registreringsholdet Frants Frandsen vente med at slutte sig til holdet til ugen efter i Daneborg på grund af at der ikke var flere pladser i Twin-Otteren.

Midtvejs til Ella Ø måtte flyet have en kort mellemlanding i Mestersvig pga. tåge, men efter en halv times tid så det ud til at tågen lettede en smule og sigtbarheden gav muligheden for flyet at kunne følge kysten mod Ella Ø i lav højde.

Landingen på Ella Ø opleves altid lidt hasarderet, idet landingsbanen er ret kuperet, men ned kom vi, lidt som når Anders And lander sine fly, vraltende og hoppende medens passagererne hopper og svinger til siderne i deres flysæder.

Vi indlogerede os på den såkaldte "Tolvmandsbarak" sammen med sydholdet. Barakken består af 6 værelser med en køjeseng i hver og et stort rum med opholdsstue og køkken. Huset opvarmes af en kulfyret ovn placeret centralt i bygningen. Som den eneste høne blandt haner får jeg lov til at få et ene værelse, hvilket må siges at være rent luksus set i bakspejlet, idet jeg senere erfarede at det kan larme noget så eftertrykkeligt under nattesøvnen hos de øvrige andre.

Området ved Ella Ø som vi skal besejle er geografisk set på størrelse med området fra Nuuk til Ilulissat og vores befordringsbåd er alu-jollen "Buster" som Nanok fik foræret fra træskibet Activ som var på forskningstogt tilbage i 2011 i Nordøstgrønland.

Twin-Otter ved Ella Ø, Foto: EJ

Tolvmandsbarakken, Foto: PSM

Sydholdet Lars, Jesper og Rasmus, Foto: EJ

Fredningværdiregistreringer på 4 stationer og 1 ruinanlæg:

(Resten af de 21 stationer og 6 anlæg skal senere beskrives for deres fredningsværdier)

Ørnereden (235), Ella Ø - Opmåling og registrering

Dato: 13.08.18

Hold: Peter Schmidt Mikkelsen (Nanok), Niels Gyldenlund Mikkelsen (Nanok), Erik Jochumsen (Nanok) og Inge Bisgaard (NKA).

Bygningsbeskrivelse

Ørnereden er en station beliggende på Ella Ø. I 1899 var den svenske geolog Alfred Gabriel Nathorst i området for bl.a. udforske området og også for at lede efter spor af S. A. Andrée som forsvandt på en ballonfærd mod Nordpolen.

Øen blev opkaldt efter A.G. Nathorsts hustru og ligger midt i nogle af Nordøstgrønlands mest storslåede og naturskønne omgivelser. Ørnereden flankeres i baggrunden af øens vartegn, fjeldet Bastionen, der rejser sig lodret af fjorden til 1367 meters højde.

Bygningen er et stort hus set i forhold til andre bygninger i Nordøstgrønland og den gamle ekspeditionsstation fremstår næsten som den så ud i 1931.

Stationen er et bindingsværkshus på 66 m² beklædt udvendigt med dobbeltlag hård mosonit og tagpap som klimaskærm. Bygningen står formentlig på en naturstenssokkel og har tagpapidækket tag med 2 skorstene. Indvendigt er væggene og lofter beklædt med 1 lag halvhård masonit. Stolpekonstruktionen er 12 cm i dybden og er uden isoleringsmateriale.

Hovedhuset er næsten kvadratisk i sin grundplan med et stort centralrum som fungerer som opholds- og spisestue, medens køkken, 7 værelser, radiatorum, værksted danner en hesteskoformet ring om opholdsstuen og med den smukkeste udsigt mod syd. Der er 3 store vinduer centralt placerede som er 2 rammede med otte ruder i hver ramme. Køkkenet har et lille 4 rudet vindue mod syd medens de øvrige rum har 4 rudedede vinduer henholdsvis mod vest, nord og øst. Gulvet består af to lag brædder med et isolerende mellemlag af Insulite. Insulite er asbestholdigt træfiberplader.

Indgang til huset er placeret i sydgavlens østlige ende med en lille vindgang og en lille fordelingsgang til opholdstue og generatorrum. Indgang til huset har før været placeret mod øst, men er siden flyttet til vestsiden af vindfanget.

På begge facader og nordgavl er der etableret rummelige depotrum i hele bygningens længde og med et lille pulntag afsluttende lige under vinduer på stueplan. Adgang til depotrummene sker fra dobbelt revledøre placeret centralt i depotrummenes længde samt i alle depotgavle.

Generatorrummet depotbredden, men i højden følger den hovedhuset tagflade.

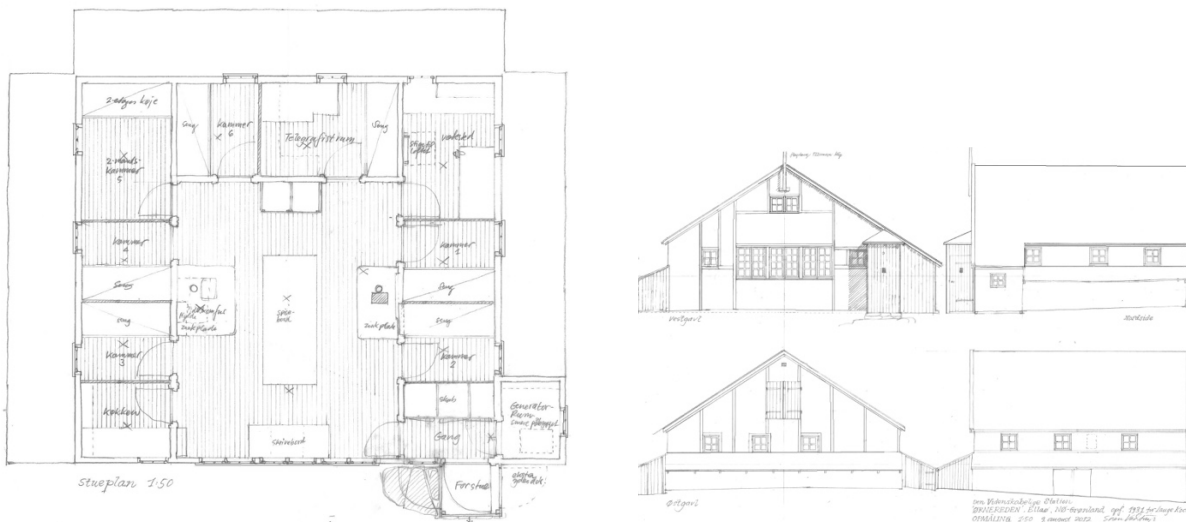
Den rummelig tagetage anvendes som et opbevaringsrum med adgang fra værkstedet via en loftlem og en vægstige samt en dobbeltport i nordgavlen. Rummet er forsynet med et par vinduer mod syd.

Stationen står med rødmaledede bygningssider og hvidmaledede sprossevinduer og vindskeder.

Sidedepoterne er beklædt med tagpap på tag og facader og har rødmaledede porte og indgangsdør. I dag er alle vinduerne forsynet med specielfremstillede skodder tilpasset bjørnesikrede metalrammer.

Ca. 15 meter fra huset mod øst placeres et motorhus med motor fra Delco-Light fabrikken General Motors som skal levere lys til stationen og kraft til radioinstallationen.

Ca. 8 meter fra huset mod vest placeres et lille bræddebeklædt badehus der i sin grundplan måler ca. 1,5x1,5 meter med et lille pyramidetag beklædt med tagpap.

Plan, snit og facader, Tegnet af Søren Vadstrup 2012

Istandsættelser gennem tid:

- 2014 Montage af nye vinduesskodder med tilvirkede metalrammer.
- 2015 Reparation af indvendig karm og 1 ny fyldningsdør, 3 nye vinduer efter at en bjørn er brudt ind i huset. Tiltrængt hovedrengøring
- 2016 Erstatning og maling af ødelagte loftplader
- 2018 Nyt tagpap og nye vindskeder samt malerbehandling med linoliemaling af disse, nedtagning af flagstang og malerbehandling med linoliemaling. Den ødelagte nedre del af flagstangen blev målt op til fremstilling af ny træstøtte til flagstangen.

Helge Bojsen Møller fungerede som Grønlandsstyrelsens foretrukne arkitekt i perioden 1925-50. Det er ikke klarlagt endnu om han har tegnet Ørnereden, som er et typehus bygget både i Eskimonæs og Ella Ø og efter forlydende findes samme type stationshus syd for Skjoldungen i Sydøstgrønland.

Lauge Koch havde en rekognosceringsrejse i 1930 i Østgrønland under sin planlægning for Treårsekspeditionen og fandt området på sydsiden af Clavering Ø som et godt egnet sted at bygge en station. Stedet vidnede om et godt sted at være med de mange gamle hustomter fra Thulekulturen.

Husene er finansieret af den danske stat og Carlsbergfondet.

Søsterhuset Eskimonæs blev formentlig bygget først og udrustningchef Gunnar Seidenfaden, der var deltager under Lauge Kochs Treårsekspedition i 1931 beskrev opbygningen af Eskimonæs som følgende; *"mest spændende var det at arbejde på det hold, der skulle bygge. Under ledelse af de to dygtige skibstømrere fandt vi i stablerne det tømmer frem, der først skulle bruges, det hele var jo mærket og nummereret hjemmefra" ... "Efter et par dages forløb begynder det virkelig at ligne et hus. Næppe er taget lagt, før vi går i gang med tagpaprullerne. Dagen igennem lyderammerslagene ud over bugten, mens tusinder af tagsøm hamres ind, kun afbrudt af slemme eder, når en botaniker eller zoolog har ramt fingrene i stedet for sømmet" ... "Husbygningen er efter fjorten dages forløb så vidt fremskreden, at vi kan forsvare at overlade resten af arbejdet til de overvintrende".*

Siden 1931 er adskillige nye huse kommet til på Ella Ø og omfatter bygninger hørende under Slædepatruljen Sirius bl.a.: "Pynten", "Kokkens hus", "Pisa", et værkstedshus, et provianthus, to mandskabsbarakker og en generatorhytte.

Bygningshistorie

Stationen er opført i august 1931 og har haft en vigtig rolle i de forskellige historiske begivenheder i Nordøstgrønland og historien om hvorfor og hvordan Grønland som nation kom til at omfatte hele øen. Det skyldes en lille personkreds omkring den daværende danske statsminister Thorvald Stauning, direktøren for Grønlands Styrelse J. Daugaard-Jensen og geologen Lauge Koch. Fra hundeslæde kortlagde Lauge Koch som den første Nordgrønlands regionale geologi. Senere åbnede han en ny æra, da han introducerede fly under udforskningen af Østgrønland, hvor han gennem årtier ledede store geologiske ekspeditioner.

Lauge Kochs sejl- og motorskib Gustav Holm afsejler fra Trangraven i kbh 1932 Foto GEUS arkiv

Han spillede en hovedrolle, da Den Internationale Domstol tilkendte Danmark overhøjheden over Østgrønland i en strid med Norge i 1933.

Ella Ø 1936 Foto: Leo Hansen film fra Filmcentralen.dk

Norsk fangstmand aflægger besøg på Ella Ø Foto: Leo Christiansen 1937

Det er også her at forfatteren Jørn Riel har haft sin gang i årene 1951-52 og stedet har givet ham mange fine ideer og materiale til hans kendte nordøstgrønlandske skrøner.

Kilder

NORDØSTGRØNLAND 1908-60, Fangstmandsperioden af Peter Schmidt Mikkelsen
GEUS.dk

Nordøstgrønlandsk Kompagni NANOK Feltrapport 2014

Nordøstgrønlandsk Kompagni NANOK Feltrapport 2015

Nordøstgrønlandsk Kompagni NANOK Feltrapport 2016

Nordøstgrønlandsk Kompagni NANOK Feltrapport 2018

Miljømæssig værdi

Ørnereden miljømæssige værdi knytter sig til beliggenheden med gode opankringsforhold og en storslået natur med øens vartegn, fjeldet Bastionen, der rejser sig lodret af fjorden til 1367 meters højde, hvorfra stationshuset fremtræder smukt og markant i området.

Kulturhistorisk værdi

Ørneredens kulturhistoriske værdi relaterer sig til beliggenheden og stationen fungerede i årene 1931-43 dels som hovedstation for Lauge Koch, politimyndigheden og Slædepatruljen Sirius. Øens geografiske placering gør at Ella Ø er den mest hensigtsmæssige sted at have en station i umiddelbar nærhed af god ankerplads, stabilt klima og strategisk godt placeret mellem Ittoqqortoormiit og Daneborg. Den oprindelige funktion ses i den enkle facade flankeret med depotskurene på 3 af husets sider og rester af radiokommunikations udstyr i husets gavle og det gamle maskinhus i nærheden. Indvendigt relaterer den kulturhistoriske værdi sig til indretningen med det store fællesrum hvortil der er adgang til værelser, radiorum og køkken. Indretningen gør at hovedvarmekilden er placeret i fællesrummet med 2 støbejernsovne i hver side af rummet og opvarmer husets daglige samlingsrum og derfra ud til alle værelser. Indretningen er ideel som overvintringssted for en stor gruppe ekspeditionsfolk.

Arkitektonisk værdi

Arkitektonisk fremtræder Ørnereden med en fantastisk udsigt over Kong Oscar Fjord og hvor man kan holde øje med et kæmpe landområde og det er med det rette at man har kaldt huset for Ørnereden. Stationen fremtræder som en enkel og stor bygningskrop med en markant gavlfacade og 3 store 2 fags otterudede vinduer orienteret mod det store bjerg- og fjordlandskab. Indvendigt knytter den arkitektoniske værdi sig til det store fællesrum hvor overvågning og mange videnskabelige undersøgelser har haft base.

Stationen er meget velbevaret og det er anbefalelsesværdigt at huset gennemrestaureres og at der skal tages stilling til hvordan den daglige brugsret skal være for gæster og ekspeditionsfolk, så man kan sikre husets kulturhistorie for eftertiden.

De bærende fredningsværdier

Ørneredens ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til bygningens form som en af de få tilbageværende videnskabelige stationsbygninger i landet. Hertil kommer den store tagflade som favner bygningens forskellige funktioner i en meget fin zonedeling fra det varme til det kolde, samtidig med at give en flot fremtoning med en markant gavlfacade orienterende mod fjorden og det markante fjeld mod nord.

I bygningens indre knytter de bærende fredningsværdier sig til indretningen tilpasset videnskabelige ekspeditioner og deres daglige liv.

Anbefalinger

Det anbefales, at alle spor fra stationens tidlige epoke søges bevaret, både hvad angår farvelag og originale materialer. Desuden anbefales, at de gamle sprossevinduer der er opbevares på loftetagen, på sigt geninstalleres.

Myggbukta (335), - Opmåling og registrering

Dato: 10.08.18

Hold: Peter Schmidt Mikkelsen (Nanok), Niels Gyldenlund Mikkelsen (Nanok), Erik Jochumsen (Nanok) og Inge Bisgaard (NKA).

Den første ekspedition til Myggbukta var med Johan A. Olsen og telegrafist Listerud fra Geofysisk Institut i Bergen den 14. oktober 1922 og opførte den første radiostation på stedet. Det var ikke blot den første vejrmelding, men også den absolut første trådløse forbindelse mellem Grønland og omverdenen.

Myggbukta 2019, Foto: Peter S. Mikkelsen

Bygningsbeskrivelse

Grundplanen på stuen var 2,80 m lang og 3,20 m bred. Mod sydsiden er der tilbygget et lille radiostation som er 1,0 bred og 3,20m langt. Huset var opført af 3 x 3" tømmerstokke med to lag paneler og en lag pap udvendigt. På nordvæggen er der tilført et bislag på 3,0m lang og 3,2m bredt uden gulv og loft. Tagbrædderne af rupløjede brædder. Der var 2 master med en afstand på 100m. Radiomasterne var udført af galvaniseret rør og er 18m høje og 3" i diameter.

Arktisk Næringsdrift overtog i sommeren 1930 fangstterrænet og driften af Myggbukta Radio og byggede et nyt stationshus opført med 4x4" bindingsværk med udvendig og indvendig træpaneler og det nye hus fik et grundareal på 11m lang og 3,5m bred og i 2 etager. Radioustyret blev udskiftet med en kortbølgeradio.

Myggbukta, Eirik Raudes Land, Oliemaleri, kunstner Gunnar Wefring, 1932 tilhørende Anno Musea i Nord-Østerdalen, Norge

Den 27. juni 1931 hejste Halvard Devold og Nils Foldvik det norske flag i Myggbukta og erklærede landet fra Carlsbergfjorden i syd til Besselfjorden i nord i besiddelse i H. M. Kong Haakon den 7's navn, og kaldte det for Eirik Raudes Land. Denne okkupation blev kort tid efter stadfæstet af regeringen i Kolstad. Den 5. april 1933 afsagde Domstolen i Haag sin kendelse: Østgrønland skulle stå under dansk suverænitæt.

I 1932 prøvede man fangstmæssigt noget nyt at bygge 39 rævebure, der bestod af 7 sølvræve fra Norge og lokalt fangede ræve.

Den norske vejrstation Myggbukta Radio, Foto: Leo Christiansen, 1940
Det Kongelige Bibliotek

Isfjord Radiostation, Kap Linné, Svalbard – Kilde: Norges Svalbard- og Ishavsundersøgelser, Medd. nr. 25, 1934 – Sammenfaldende arkitektur

Royal Marine detachment from Fridtjof Nansen at Myggbukta aug. 1940 Foto Warcovers.dk

Gennem årene frem til 1959 var der fast bemanning af norske fangstfolk på Myggbukta og siden 1960 har stationen kun været anvendt som sommerstation for forskellige ekspeditioner.

Istandsættelser gennem tid:

1950	Tilført bislag ved eksisterende yderdør
1952	Reparation af den ene tagflade efter brand
1955	3 (tyske) 100W sendere, tv-mottagere (Radionette's Freedom Super), 2 Petter dieselgeneratorer. Samme år bliver stationen maleristandsat både udvendigt og indvendigt. Radiorummet får hvide vægge og brunmalet gulv. Stuen får hvidt loft, creamgule vægge med brune dør- og vindueskarme og loftlister. Køkkenet bliver også malet brunt.
1999	Rådskalet træ på facadebrædder udskiftes med træ fra motorhus og lagerskur skillevægge og fastgjort på nyt lag 2,9mm underpap og på facadebrædderne svejses 4,3mm overpap, der tilsammen udgjorde 40 ruller pap. Udskiftet alle vindskedeer, lister, dør- og vinduesramme. Reparation af vinduer og erstattet en del ruder med plexiglas. Montage og malerbehandling af ny vinduesskodder og reparation af døre. Genetablering af jordvold omkring huset og fjernet gamle antenner- og bardunwirer. Sikret motorhus og lagerskur for vinteren. Indvendig vasket alle vægge, lofter og gulve og stueloftet blev malet grå. Rydet op inde og ud, brændte gammel pap, rådskalet træ og andet affald på stranden. Myggbuktas navneskilt blev også fornyet.
2002	Fået lagt nyt gulv og gulvlist i stue og køkken.

Udover Myggbukta station findes et motorhus og et lagerskur hver på ca. 25m².

Myggbukta Station

Lagerskur

Maskinhus, Foto: Peter S. Mikkelsen 2019

Bygningshistorie

Grønland spiller en væsentlig rolle for luftmassernes bevægelse. Landet danner ikke alene en hindring for luftens frie bevægelse mellem polaregne og de tempererede zoner, det store isdækkede land indvirker også på temperaturen - og derigennem på vindforhold. Derfor var meteorologer tidligt klar over, at vejrmeldinger fra Grønland var af væsentlig betydning for vejrvarslingen i Europa.

Kilder

NORDØSTGRØNLAND 1908-60, Fangstmandsperioden af Peter Schmidt Mikkelsen

University of Wisconsin, Milwaukee, UWM Libraries

Nordøstgrønlandsk Kompagni NANOK Feltrapport 1999

Nordøstgrønlandsk Kompagni NANOK Feltrapport 2002

Miljømæssig værdi

Myggbuktas miljømæssige værdi knytter sig til beliggenheden med gode opankringsforhold og beliggenhed Stationen er tæt på kysten og er omgivet af store grønne græssletter og masser af ferske elve i området.

Kulturhistorisk værdi

Myggbuktas kulturhistoriske værdi relaterer sig til, at det er den første vejrmelding og trådløs forbindelse mellem Grønland og omverdenen blev sendt ud 14. oktober 1922.

Vejrmeldingerne blev herefter sendt tre gange dagligt og fortsatte med få afbrydelser frem til den 22. august 1959.

Den kulturhistoriske værdi knytter sig også til Norges aktive fangstmandsvirksomhed i Nordøstgrønland fra slutningen af 1920-erne. Myggbukta har huset mange fangstmænd gennem en lang årrække fra 1922 til 1959 og har været en base for forsøgsvirksomhed for rævefarm og laksekonservervirksomhed.

Arkitektonisk værdi

Myggbukta's arkitektoniske værdi relaterer sig til den dominerende bygningskrop i 2 etager som både har været et overvintringshus for fangstmænd og vejrfolk. Stationen i to planer er usædvanlig i nordøstgrønland og står markant i landskabet og har udsigt til det meste af den

omgivende slette, afgrænset af fjelde mod vest, nord og øst og med et åbent vue mod havet i sydlig retning. Gennem årene er der tilbygget på hovedhuset med ekstra værelser, depotrum, værksted og en vindfang. Sammenføjes af hovedbygning og tilbygningerne udgør, trods de forskellige tagkonstruktioner, og etagehøjder, en visuelt samlet helhed. Helhedens fremtræden skyldes især de hvide sprossevinduer i forskellige formater, hvidmalede hjørnelister, sternkanter og tagpapbeklædte facader og tage.

I det indre har knytter den generelt høje rumhøjde, panelbeklædningen på vægge, de gamle fyldningsdøre og loft en god atmosfære.

De bærende fredningsværdier

Myggbuktas ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til bygningens form som en af de få 2 etagers stationsbygninger i Nationalparken. Hertil kommer bygningens højde og den enkle materialeholdning, knopskydninger giver det en flot fremtoning og ikke mindst med bygningens orientering mod havet og det bløde fjeldlandskab mod nord.

I bygningens indre knytter de bærende fredningsværdier sig til indretningen tilpasset fangstmandslivet og vejrobservationerne og deres daglige liv.

Interiørbilleder, august 2019 Foto: Peter Schmidt Mikkelsen

Anbefalinger

Det anbefales, at alle spor fra stationens tidlige epoke søges bevaret, både hvad angår farvelag og originale materialer, fyldningsdøre, vinduer og resterende radioudstyr og værktøj.

Strindberghuset (358-3) eller Laksehytten, Strindbergdalen - Opmåling og registrering

Dato: 12.08.18

Hold: Peter Schmidt Mikkelsen (Nanok), Niels Gyldenlund Mikkelsen (Nanok), Erik Jochumsen (Nanok) og Inge Bisgaard (NKA).

Strindberghuset 2019, Foto: Peter Schmidt Mikkelsen

Bygningsbeskrivelse

Norsk fangsthytte og sommerstation, anlagt i 1935 for Arktisk Næringsdrift. Stationen har siden opførelsen fungeret som et sommersamlingssted for ørredfiskeri, hvor fisken blev saltet og lagt i tønder. Arktisk Næringsdrift forsøgte i sommeren 1938 at fremstille fiskekonserves, ørred på dåse, direkte på stedet. Der blev forsøgt med moderne metoder i en trykkoger, som blev udlånt af Hermetikkindustriens Laboratorium. Forsøgene foregik ved Strindbergelven. Selvom forsøget forløb godt, blev det ikke gentaget.

Fangstmand Levin Winther og hans kone Petra startede deres liv som fangstfolk på Strindberg og tilbragte sommeren med ørredfiskeri og flyttede til den norske fangststation Hoelsbu for at tilbringe vinteren der. Petra Winther var den første kvinde som overvintrede i Nordøstgrønland.

Fangsthytten blev opført i 1935 af materialer fra bl.a. den nedlagte Giæverhytte der lå 40-50 meter syd for den nuværende bygning. Efterfølgende bygningsundersøgelser i 2019 viser, at den første bygning har været ca. 3,3 meter lang og 3,1 meter bred hvortil der senere er tilbygget et bislag på 3,1 meter bred og 2,05 meter lang samt et mindre brændeskur på 1,6 meter bred og 1,0 meter lang.

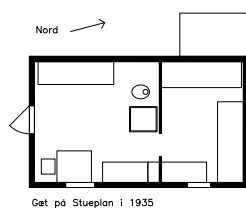
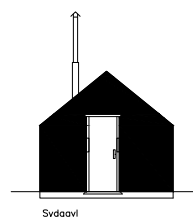
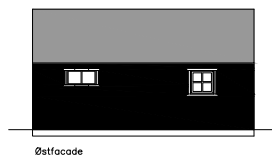
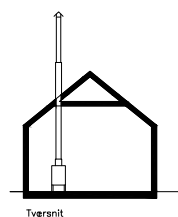
I 1954 blev huset udbygget med ca. 1,8 meter mod syd. Dette kan aflæses i loftbeklædningen i køkken og opholdsrum, hvor det gamle og det nye mødes. Den oprindelige loftbeklædning var vandrette perlestaff brædder medens det nye var dobbelt så brede vandrette brædder med fer og not. Den nye tilbygning har sat sig en smule på havsiden og det er sandsynligt at den nævnte nye panelering i 1954 er de brede vandrette vægbeklædning i hele rummets længde.

I 1958-59 havde fangstmand John Berg for størstedelen af sæsonen i strindberg.

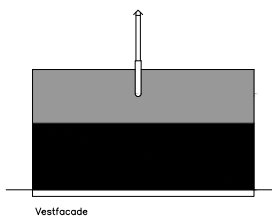
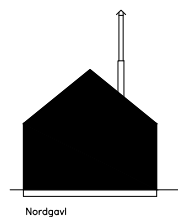
Istandsættelser gennem tid:

2013 Den gamle tagpapbeklædning blev fjernet og jordvolden blev gravet væk omkring hele huset. Flere steder var gulvkonstruktionen så dårlig i bislaget, at man valgte at fjerne al træværk og erstatte gulvet med stenbelægning med flade sten fundet på stranden og spandevise af ral til udfyldning af fugerne. Facader og tag fik nyt underpap, vinduer repareret og fik nye vinduesskodder samt en ny dør til bislaget. Overpappen blev brændt på og hele hyttens interiør blev vasket for sod og snavs. Skorstenen blev repareret og gjort klar til nye skorstensrør og udluftningsrør og fik en ny trækasse fyldt op med nye sten. Al udvendig træværk blev malet med hvid linoliemaling. Til sidst blev der hentet flere spande småsten fra standen og strøet rundt om hele huset.

2016 Nyt Nanok-kulovn og ny skorstensrør

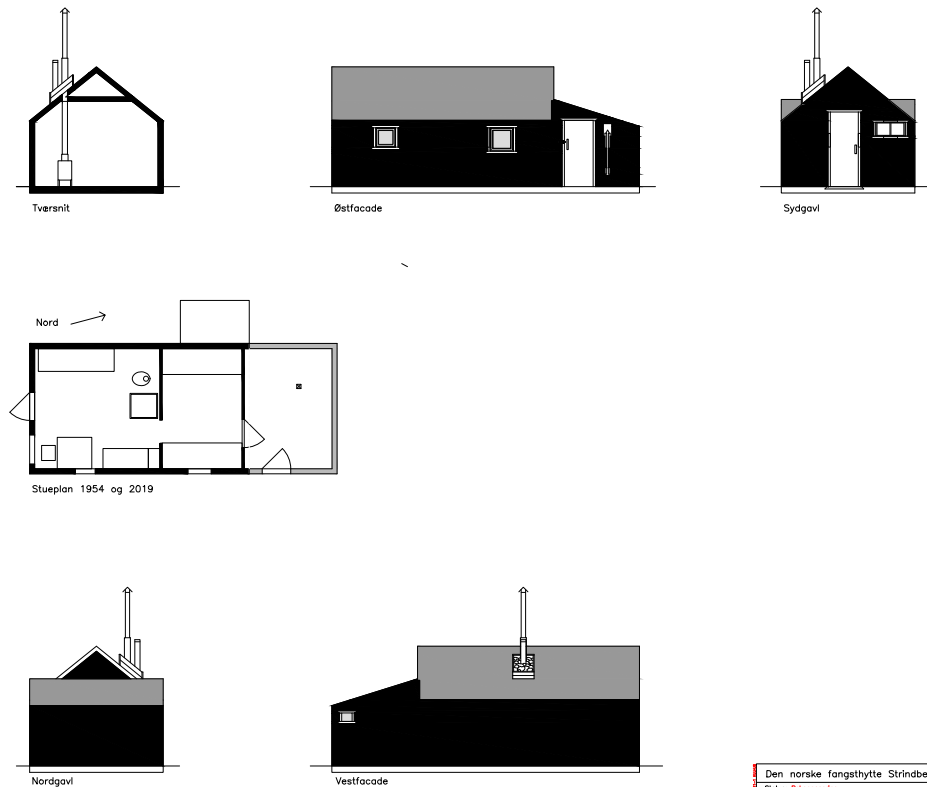

Get på Stueplan i 1935

Den norske fangsthytte Strindberg, opført 1935				
Status:	Reprograveret	Sag nr.:	508-3	
Titel:	Reprograveret	Udf./kontrol:	IS	
Emne:	Hytte, villi og facader af Strindberg 1935	1:100		
Mål:	1:100			
Dato:	12.08.19	Rev. nr.:	A 1.0	
© Grønlands Nationalmuseum & Arkiv - Box 145 - 3900 Nuuk - Tlf. 322611 - Fax. 322622				

Strindberghuset i 1935 – tegnet ud fra arkivundersøgelser, Tegnet af Inge Bisgaard 2019, NKA

Strindberghuset efter 1954 og op til 2019, Tegnet af Inge Bisgaard 2019, NKA

Byggningshistorie

I sommeren 1938 fremstillede man som et forsøg fiskekonserves med ørreder fra Strindbergelven. Arktisk Næringsdrift forsøgte at fremstille fiskekonserves, laks på dåse, direkte på stedet. Indtil da havde man blot saltet fisken og lagt den på tønde. Nu ville man med mere moderne metoder prøve at opnå en større salgsværdi. Eilif Herdal som var fangstmand på Myggbukta havde i besøg Hermetikkindustriens Laboratorium for at lære den specielle teknik, og laboratoriet havde udlånt nogle passende maskiner til forsøget, der foregik ved Strindbergelven. Selvom forsøget forløb godt, blev det aldrig gentaget.

Køkken og kik mod soverum
Foto: Peter Schmidt Mikkelsen

Køkken, spisebord og indgang

Komfur og kulkasse

Soverum og kik mod depot

Kilder

NORDØSTGRØNLAND 1908-60, Fangstmandsperioden af Peter Schmidt Mikkelsen
 Nordøstgrønlandsk Kompagni NANOK Feltrapport 2013
 Nordøstgrønlandsk Kompagni NANOK Feltrapport 2016
 Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelser, Meddelelse nr. 25, Norge

Miljømæssig værdi

Strindberghusets miljømæssige værdi knytter sig til beliggenheden med gode opankringsforhold og Strindberglandet med den flotte Brogetdal med den store ørredelv.

Kulturhistorisk værdi

Strindberghuset kulturhistoriske værdi relaterer sig til Norges aktive fangstmandsvirksomhed i Nordøstgrønland fra slutningen af 1920-erne. Strindberghuset har været et populært sommer ørredfangstplads for norske fangstfolk. Fangstfolkene fra Hoelsbu, Kap Humboldt og Myggbukta har i en lang årrække fra 1938 til 1956 nydt at bruge stedet som et samlingssted om sommeren. Huset bærer også præg af at der har været en kvinde forbi huset, idet hvis man kradser lidt i interiørets malingslag finder man en fin sart rosafarve. Her har Petra Winther, som var den første overvintrende kvinde haft sine ørredfangstsomme i årene 1938-1942 og senere kom Solveig Sæterdal i 1953-56 og satte sit præg på huset med en renovering og panelering sammen med sin mand Frederik Sæterdal.

Arkitektonisk værdi

Strindberghuset's arkitektoniske værdi relaterer sig til den simple hyttekonstruktion som er kendetegnende for mange af de små fangstmandshytter i Nordøstgrønland med en simpel bindingsværkskonstruktion beklædt med tagpap på facader og tag og stenvoldsværn om hele huset. I det indre har knytter den arkitektoniske værdi sig til den enkle og genkendelige planløsning med den typiske nordøstgrønlandske materialeholdning med væg- og loftbrædder og bræddegulve. Hertil kommer apteringen med de fine indpassede skabe, hylder, borde, stole og bænke.

De bærende fredningsværdier

Strindberghusets ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til beliggenheden, tæt ved god ankerbund, stor ørredelv omgivet af de store vidder med Brogetdal som baggrundsbillede. Strindberghusets ydre knytter de bærende fredningsværdier også sig til den simple hyttekonstruktion, den kraftige tagpapkædning i facade og tag, den ældre revledør ved hovedindgangen, den gamle vinduesfag ved indgangen med sprøse og 2 ruder. I bygningens indre knytter de bærende fredningsværdier sig til den simple indretning med det gennemgående forløb med opholdsrum/køkken, soverum og et stort lagerrum og det faste inventar som køkkenbord og skabe og hylder samt de vigtige spor fra fortidens brug og liv i huset.

Køkkenbord og køkkenskabe, Foto: Peter Schmidt Mikkelsen

Radioudstyr og armbåndsurs, Foto: Peter Schmidt Mikkelsen

Anbefalinger

Det anbefales, at alle spor fra stationens tidlige epoke søges bevaret, både hvad angår farvelag og originale materialer, døre, vinduer og køkkenudstyr og andet gammelt løs indbo.

Strindberg, bygningstilstand 2012 – Foto: Peter Schmidt Mikkelsen

Hoelsbu (356-1) - Registering

Dato: 11.08.18

Hold: Peter Schmidt Mikkelsen (Nanok), Niels Gyldenlund Mikkelsen (Nanok), Erik Jochumsen (Nanok) og Inge Bisgaard (NKA).

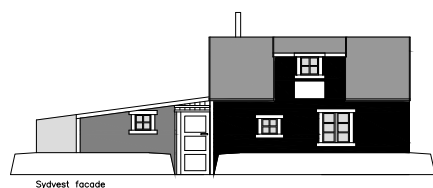
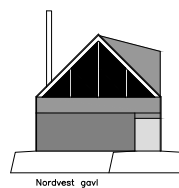
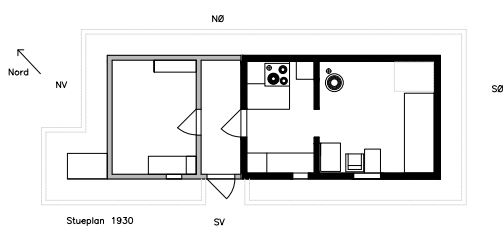
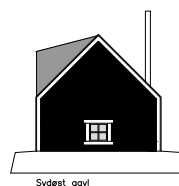
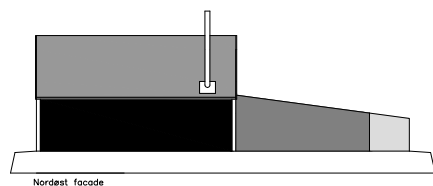

Hoelsbu 1932 - Isflaket 2006_01

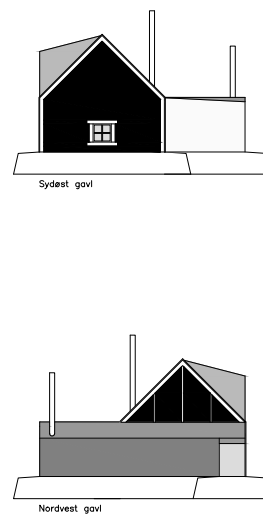
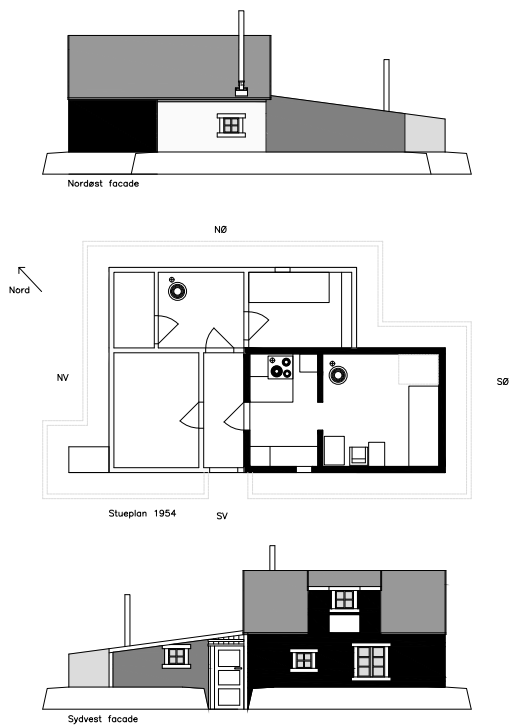
Hoelsbu 1932. Knut Nakken, Walter Molt, Knut Brandal og Bernt Marø - Isflaket Nr. 1 16. årgang

I 1930 var nordmændene stadig optimistiske mht. udfaldet af retssagen i Haag. Retssagen handlede om, det var enten Norge eller Danmark der skulle have suveræniteten over Nordøstgrønland. De norske fangstmænds hovedopgave var på det tidspunkt at tage som meget landområder i besiddelse og udbygge terrænet, således at der i 1930-31 blev bygget i alt 6 fangsthytter i området.

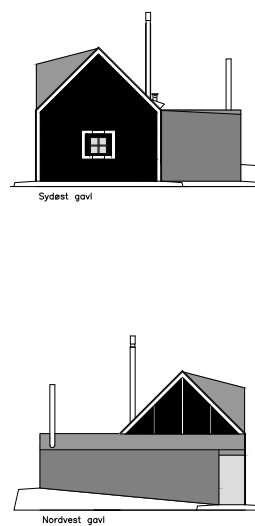
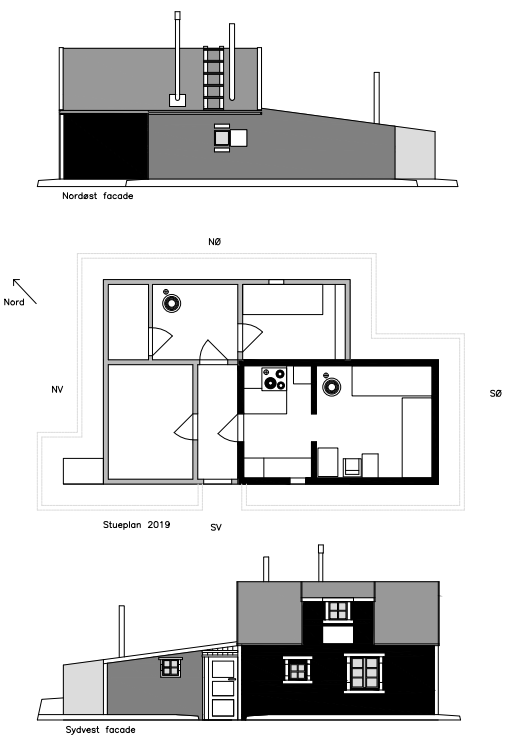
Den norske fangststation Hoelsbu, opført 1930			
Status: Rejseopstilling		Sag nr.: 508	
Navn: Rejseopstilling		Udf./kontrol: B	
Emne: Plac. mht. og facader af Hoelsbu 1930	1:100		
Mål: 1:100		Tegnr. nr.: A 1.0	
Dato: 11.08.19	Rev.: -		
© Grønlands Nationalmuseum & Arkiv			
	Box 145	3900 Nuuk	TR 322611
			Fax 322622
			O

Hoelsbu 1930, Tegnet af Inge Bisgaard 2019, NKA

Den norske fangststation Hoelsbo, opført 1930				
Status: Rekoagsering				
Navn: Reaglering		Sag nr.: 56		
Emne: Fugl, ætt og fæder af Hoelsbo 1954		Udt./Aendel: IB		
Mål: 1:100		Tegn. nr.: A 1.0		
Dato: 11.03.19		Rev: -		
 Grønlands Nationalmuseum & Arkiv				
Box 145		3900 Nuuk		Tlf. 322611
O				Fax. 322625

Hoelsbu 1954, Tegnet af Inge Bisgaard 2019, NKA

Den norske fangststation Hoelsbu, opført 1930				
Status:	Rekonstrering			
Neveus:	Rekonstrering			Sag nr.: 556
Emne:	Plan, avlåt og facade af Hoelsbu 2019	1:100		Ud./kontrol: IB
Mål:				Tegn. nr.: A 1.0
Date:	11.08.19	Rev.:	-	
● Østlands Natfildmuseum & Arkiv Box 145 3900 Naak Tlf. 322611 Fax. 322621 ○				

Hoelsbu 2019, Tegnet af Inge Bisgaard 2019, NKA

Bygningsbeskrivelse

Husets gulvkonstruktion blev lagt direkte på tundrajord. Tundrajord er kendetegnende ved at det er et tyndt lag jord direkte ovenpå permafrost og derfor er det ingen større plantevegetation end sparsomt græs, mos og småbuske i området. Man må sige at i betragtning af at Hoelsbu's lever på sin 90-ende år og stadig står fint, dog svagt luvende ud mod havet. Det årlige tøbrud og sommersæson får jordlaget til at give efter. Det har derfor været vigtigt at huset fra starten fik 1,5 meter høj tørvemur hele vejen rundt om huset for at holde på frosten i permafrostlaget. I 1954 fik huset tilbygget et nyt proviantrum og et sovekammer på bagsiden af huset samt en badstue for enden af forgangen og tilbygningen blev foretaget af ægteparret Frederik og Solveig Sæterdal.

Istandsættelser gennem tid:

1999 Hele nordsiden af taget blev grundigt renoveret og rådskadet træ fjernet. Træ fra det gamle skindhus i nærheden blev anvendt til reparation og spærene blev ved samme lejlighed forstærket. Der blev lagt nyt underpap og afsluttet med påsvejning af overpap på hele taget. Jordvolden blev gravet op langs husets facader og gavle og en del af yderbeklædningen på nordsiden blev skiftet ud med nyt pap og ført ned til bunden af huset. Nyt under- og overpap på depotrum, bad, kulrum og værksted. Værkstedets tag blev forstærket med en 4"x4" bjælke, som blev taget fra et gammelt trådbur til ræve. Alle vinduer, skodder, rammer og kantlister er blevet malet.

Jannik er i gang med at reparere taget af Hoelsbu
Feltrapport 1999

Fra venstre Jannik, Wagn og Niels med deres flotte sommerrenovering
Feltrapport 1999

Sydsiden af Hoelsbu bliver istandsat
Feltrapport 2000

Den originale navneskilt bliver renoveret.
Feltrapport 2000

Hoelsbu færdigrestaureret
Feltrapport 2000

- 2000 Påsveining af nyt pap på den resterende del af stationen. Der blev lavet nye skodder og det meste af træværket malet. Den originale navneskilt fra 1930 blev malet op igen og sat på plads.
- 2007 Mindre reparationer på løsnet tagpap og nymaling af vinduer og skodder og rengøring af køkken med flere hold sæbevand

Hoelsbu 2010 – Kilde: Isflaked.no

Bygningshistorie

Hoelsbu er Arktisk Næringsdrift hovedstation i Moskusoksefjord og blev opført august 1930 og det tog kun fangstmændene John Giæver og Otto Johnsen kun 14 dage om at bygge huset. Huset blev navngivet efter Adolf Hoel, som var daværende leder af Norges Svalbard—og Ishavsundersøgelser.

Kilder

NORDØSTGRØNLAND 1908-60, Fangstmandsperioden af Peter Schmidt Mikkelsen
 Nordøstgrønlandsk Kompagni NANOK Feltrapport 1999
 Nordøstgrønlandsk Kompagni NANOK Feltrapport 2000
 Isflaket, polarmagasin fra Ishavsmuseet, Norge
 Vågemot miniforlag, Aktuell 22/12 1956 af Tor Jakobsen

Miljømæssig værdi

Hoelsbu's miljømæssige værdi knytter sig til beliggenheden på hovedslæderuten mellem Daneborg – Ella Ø – Mestersvig.

Kulturhistorisk værdi

Hoelsbu's kulturhistoriske værdi relaterer sig til beliggenheden, idet nordmændene i 1930 var optimistiske med udfaldet af retssagen i Haag om ejendomsretten til Nordøstgrønland. Arktisk

Næringsdrift bad derfor fangstfolkene om at bygge Hoelsbu og udbygge området med 6 fangsthytter.

Huset huser også en fin historie om Nordøstgrønlands første overvintrende kvinde Petra Winther, 28 år, der sammen med sin mand Levin Winther boede i Hoelsbu fra 1939-42.

Indvendigt knytter den kulturhistoriske værdi sig til den typiske fangststations planløsning med køkken og stue i hovedbygningen med adgang til soverum på loftetagen via en lille loftlem i stuen og de øvrige rum fra husets lille forgang. Køkken og stue er velbelyst fra sydvest med en flot udsigt mod den lange Moskusoksefjord. Adgang til huset sker fra sydvestfacaden hvor man træder ind i forgangen. Derfra er der adgang til køkken, værksted, badstue, depot og værelse.

Arkitektonisk værdi

Hoelsbu's arkitektoniske værdi relaterer sig til sin bygningsstørrelse og fremtræder som en gedigen bygningskrop med en klar afgrænset form med hovedhuset omkranset af depoter, værksteder og proviantrum. Hele stationen er beskyttet med tørv og jord til hovedhusets brystningshøjde. Tørvemuren har en funktion som isolering af fundament- og gulvniveau samt mod permafrosten under den tynde tundrajordlag under huset.

I husets indre knytter den arkitektoniske værdi sig til rumhøjden og det fine lysindfald i stue og køkken.

Som den eneste fangststation i Nordøstgrønland har Hoelsbu en badstue og under opholdsrummets hvide vægmaling kan man ane en fin sart lyserød farve som fortæller om, at her har der boet en kvinde. Hertil kommer apteringen med det gamle køkkenbord med underskab og nedsænket element til opbevaring til vandbeholder i frostfri højde.

De bærende fredningsværdier

Hoelsbu's ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til bygningens form som en de store og velbevarede fangstmandsstationer i Nordøstgrønland. Hertil kommer bygningens forskellige funktioner i en meget fin hierarkisk zoneinddeling fra det varme til det kolde, samtidig med at give en flot fremtoning med hovedhuset omgivet af de sekundære rum omkranset af en beskyttende høj tørvemur i nordvest, nordøst og sydøst. Huset orienterer sig mod Moskusoksefjorden og et kik mod Strindbergland mod vest og Myggbukta-området mod øst.

I bygningens indre knytter de bærende fredningsværdier sig til indretningen tilpasset fangstmandslivet, spor fra kvindelige fangstfolk og deres daglige liv.

Solveig Sæterdal
Vågemot miniforlag,
Aktuell 22/12 1956 af
Tor Jakobsen

Hoelsbu, udsnit af
køkkeninteriøret
Foto: Peter Schmidt Mikkelsen

Solveig Sæterdal var den tredje fangstmandshustru, som tog overvintring, og som Petra Winther boede også hun tre år på Hoelsbu. Da Fredrik Sæterdal giftede sig med Solveig sommeren 1953, lovede han sin kone at hun får verdens største køleskab i bryllupsgave.

Vågemot miniforlag, Aktuell 22/12 1956 af Tor Jakobsen

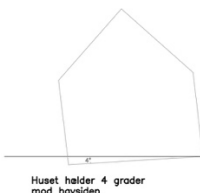
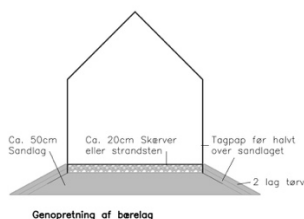
Anbefalinger

Det anbefales, at alle spor fra stationens tidlige epoke søges bevaret, både hvad angår farvelag og originale materialer. Desuden anbefales, at de mange fine gamle køkkenredskaber såsom den tyske kødhakker Alexanderwerk, den gamle O. Mustad & Søn no. 50 støbejernskomfur og øvrige inventar og udstyr bevares til at understøtte husets lange historie.

Stationen er meget velbevaret trods det omkringliggende tundrajord og det er anbefalelsesværdigt at husets stabiliseres mod yderligere skred ved sikring mod udvaskning af jordlag ved tøjbrud og de årlige frosthævninger og sænkninger i jordlaget. En tommelfingerregel er at bevare permafrosten og byggetomten er opbygget af ikke frostfarlige materialer.

På forskellige steder i landet hvor der er permafrost anvendes følgende opbygning til beskyttelse af optøning og jordskred:

Jorden graves fri under huset ca. halvt ind i husets bredde medens der understøttes med hydraulisk donkraft på strategiske steder. Der skal udgraves og gøres plads til ca. 70cm opretning. Derefter udlægges fiberdug på det udgravede sted, hvorpå der lægges ca. en halvmeters sandlag som underlag og fiberdugen skal være så stor at den dækker sandlaget hele vejen rundt og lukkes om sandlaget. Derefter lægges ca. 20cm. bærelag bestående af skærver eller strandsten. Det sikres at bærelaget står stabilt til at understøtte gulvkonstruktionen. Til slut lægges et tykt lag græstør (et par lag) til beskyttelse af permafrosten rundt om hele huset.

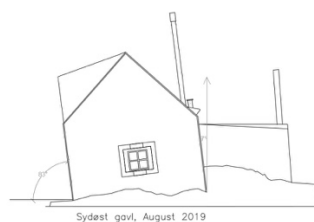

Forlag til genopretning af bygningsfundament:

For at bevare permafrosten og byggetomten er det er opbygget af ikke frostfarlige materialer.

På forskellige steder i landet, hvor der er permafrost anvendes følgende opbygning til beskyttelse af optøning og jordskred:

Jorden graves fri under huset ca. halvdelen af husets bredde, medens der understøttes med hydraulisk donkraft på strategiske steder. Der skal udgraves og gøres plads til ca. 70cm opretningslag. Først udlægges fiberdug på det udgravede sted, hvorpå der lægges ca. en halvmeters sandlag og fiberdugen skal være så stor at den dækker sandlaget hele vejen rundt og lukkes om sandlaget. Derefter lægges ca. 20cm. bærelag bestående af skærver eller strandsten. Det sikres at bærelaget står stabilt til at understøtte gulvkonstruktionen. Her kan man slække lidt på donkraften og lade hele bærelaget sætte sig. Det kan være at der skal tilføres yderligere skærver til huset er nogenlunde vater. Til slut lægges et tykt lag græstør (et par lag) til beskyttelse af permafrosten rundt om hele huset.

Den norske fangststation Hoelsbu, opført 1930			
Status: Forskningsprojekt	Rev.: --	Sag nr.: 556	
Niveau: Registrering		Løst/Åbnet: 0	
Emne: Bygningsskade, August 2019		Tegn. nr.: A 1.0	
Map: 11.02			
Dato: 11.05.19			
● Grønlands Nationalmuseum & Arkiv Box 145 3900 Nuuk Tf. 322811 Fax. 322822			
O			

Eskimonæs (405-1) Clavering Ø – Markering af "No-go" zone for deres færden i området

Dato: 16.08.18

Hold: Peter Schmidt Mikkelsen (Nanok), Niels Gyldenlund Mikkelsen (Nanok), Erik Jochumsen (Nanok), Inge Bisgaard (NKA) og Frants Frandsen (NKA)

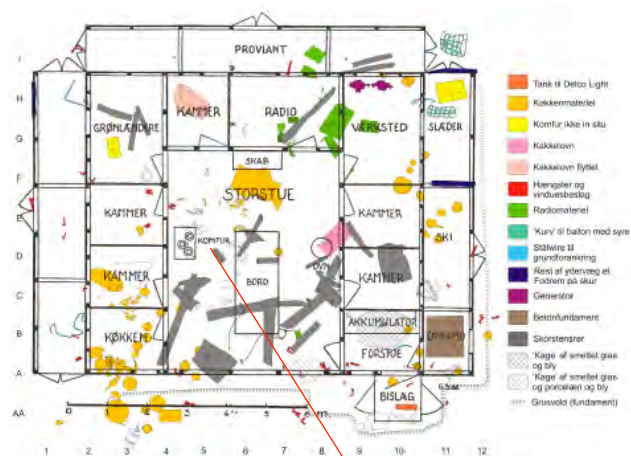
Eskimonæs , afmærkning af "No-go"-zone med hvidmalede sten, august 2019, Foto: Erik Jochumsen

Anlægsbeskrivelse

Geologen Lauge Koch ledede i årene 1926-30 Treårsekspeditionen til Nordøstgrønland hvor han anlagde Eskimonæs stationen 5. august 1931 på sydsiden af Clavering Ø. Byggeriet blev ledet af 2 dygtige skibstømrere og i løbet af 14 dage var husets klimaskærm så godt som færdigt, så man kunne overlade husets videre færdiggørelse til de overvintrende.

Huset er et typehus afsendt fra Danmark med afmærket og nummereret tømmer. Fra bogen "Blandt danske og norske fangstmænd i Nordøstgrønland" af Elmar Drastrup 1939, Nordisk Forlag står der: "Det var et rigtig hus med 2 skorstene og otte kamre, de der lå på Eskimonæs. En stor del af husets indre optages af en storstue, og rundt om denne lå de otte kamre med rigtige døre til at lukke op og i, med håndtag og lås – og en nøgle i låsen. Men der var også et værksted, akkumulatorrum, motorrum og et anseligt loftrum til provianten. Og uden for krøb sidskure langs væggene, undtagen ved den ene gavl, som vendte ud mod Gael Hamke og var forsynet med tre store fag vinduer. Disse oplyste storstuen om dagen. Om natten var det de elektriske lys, der gjorde det. Moderne komfort. Ikke noget med gamle petroleumslamper i loftet og den slags. Fra vindfanget kom man gennem den blå og hvidlakerede entre ind i storstuen. Denne var holdt i røde og grønne visne farver, som man kan finde dem hos Bønderne hjemme. Men de otte kamre, der

befolkedes af otte polarforskere, løb hele farveskalaen igennem. Her spillede den enkeltes smag og fantasi hovedrollen. Selve huset var ellers beslået med en slags isolerende pap, kaldet mazonite, både udvendig og indvendig. Det lunde svært godt om vinteren. Hvert kammer havde sin lille læselampe på skrivebordet, med brun pergamentskærm og agramaner (guldsnore) (f.eks. guldbånd mellem stol og polstring) i gammel guld. Op gennem det lange bord i stuen groede en stolpe. En støttestolpe. Udklip fra gamle magasiner slyngede sig i yppig frodighed om des røde maling. Margurite Viby. Den skønne prima ballerina i Addis Abeba, Lia Niak. Tepigen fra Ceylon, made in Germany, Verlag der Schônheit, Dresden. Også, selvfølgelig den uundgåelige Greta Garbo. Men naturligvis var der også andre. Mere eller mindre afklædte. Man var vel nok i østgrønland. En vigtig rolle spillede selvfølgelig radiostationen. Det var jo den, der leverede det elektriske lys, aviserne, telegrammerne og musikken om aftenen på højtaler fra Reykjavik eller Warszawa med den kvindelige speaker. Over indgangsdøren i bislaget hang en lampe, som kunne oplyse pladsen foran stationen om aftenen. Kom man rejsende ude på fjorden efter mørkets frembrud, var det muligt at se lyset fra denne lygte på meget lang afstand. I godt vejr var den synlig helt ude ved Finsch Øerne. På den lille klippetunge, der faldt ud i bugten foran huset og dannede en bastion, stod flagstangen, hvorfra splitflagets røde og hvide farver blafrede i festlig dans. Eskimonæs 1932

Rentegning af indmålte genstande på stationshuset med grundplan på Eskimonæs med Gunnar Seidenfadens plantegning (1937)
Kilde: Slagmarksarkæologi i Nordøstgrønland. Jens Fog Jensen og Tilo Krause

Eskimonæs, august 2019 – Foto: Frants Frandsen

Det stod længe hen i det uvisse, om ødelæggelsen af Eskimonæs under krigen primært skyldtes tysk ildspåsættelse eller amerikanske bomber.

Først i sommeren 2007, da Danmarks Nationalmuseum gennemførte en detaljeret historisk-arkæologisk undersøgelse af Eskimonæs, fik man kastet nyt lys over stedets ødelæggelseshistorie.

Arkæologen Jens Fog Jensen og historiker Tilo Krausevar udførte fotoregistrering og beskrivelse af brandtomterne på Eskimonæs i 2007. De fortæller at alle ting der ligger på brandtomten ligger næsten nøjagtigt der hvor de faldt ned, da huset brændte i foråret 1943.

Begivenhederne på Eskimonæs førte til det ene af i alt to drab på soldater i Grønland under krigen. Kamphandlingerne startede, efter at de allierede soldater havde opdaget en vejstation, som tyskerne i al hemmelighed havde opført i området og som modtræk angreb tyskerne Eskimonæs.

Kun tre mand fra slædepatruljen er til stede, da resten er sendt ud for at samle alle kollegerne, så de kan forsvare Eskimonæs. Tyskerne angriber med seks mænd og langt større ildkraft, så de tre mænd fra slædepatruljen flygter fra stationen.

Tyskerne holder en fridag på Eskimonæs, og dagen efter brænder de den ned.

Projektet slår også fast, at tyskerne bærer størstedelen af ansvaret for vejstationens ødelæggelse. De allierede, der troede, at tyskerne stadig var der, bombede også stationen, men dog ikke med fuldræffere.

På Eskimonæs kan man aflæse tyskernes aktiviteter og hvilke installationer, de har ødelagt, og man kan se, at det amerikanske luftbombardement ikke ramte bygningerne, men klipperne rundt omkring.

Historie

Stationens historie fra 1931-43 var Eskimonæs base for Lauge Koch ekspeditionerne og dels som hovedkvarter for polititjenesten i det nordlige distrikt.

Da Danmark blev besat i april 1940 af tyske styrker, mistede Grønland forbindelsen til Danmark. Der blev oprettet en lokal patruljetjeneste i Eskimonæs med iværksættelse af Nordøstgrønlands Slædepatrulje.

Den 11. marts 1943 stødte Slædepatruljen uventet på mænd fra en tysk vejstation ved Hansa Bugt. Dette medførte et tysk angreb ledet af Hermann Ritter på Eskimonæs kort før midnat den 23. marts 1943. Eskimonæs blev ødelagt af tyskerne og kun skindskuret stod intakt tilbage. 2 måneder efter blev Eskimonæs bombet af en flystyrke fra US Army Air Corps, idet man vil fordrive tyskerne, som man mente havde taget stationen i besiddelse.

Kilder

NORDØSTGRØNLAND 1908-60, Fangstmandsperioden af Peter Schmidt Mikkelsen

Slagmarsarkæologi i Nordøstgrønland, Rapport over projektet "Kampen om Klimaet", af Jens Fog Jensen og Tilo Krause

Miljømæssig værdi

Eskimonæs's miljømæssige værdi knytter sig til beliggenheden. I sommeren 1930 besøgte Lauge Koch området og fandt stedet velegnet til at bygge en overvintringsstation på grundlag af hans observationer af inuits mange hustomter i området. Stedet vidnede om at her er optimale forhold med hensyn til vejr og klima, ferskvands- og fangstmuligheder.

Kulturhistorisk værdi

Eskimonæs, foto fra Det Kongelige Biblioteks digitale billeddatabase, Fotograf og årstal ukendt.

Eskimonæs's kulturhistoriske værdi relaterer sig til 2. verdenskrig, kampen om vejret og dens betydning for Nordøstgrønland og vejret i Europa.

De bærende fredningsværdier

I Eskimonæs's knytter de bærende fredningsværdier sig til de mange genstande fra brandtomten og deres gode bevaringstilstand. Sammenholdt med Gunnar Seidenfadens plantegning er det muligt at adressere mange af de løse genstande i området til de forskellige rum der var på Eskimonæs.

Anbefalinger

Det anbefales, at alle spor fra stationens tidlige epoke søges bevaret som de ligger i dag. På brandtomten kan man i dag finde dele af køkkenmaterien som vægte, komfur, gryder og pander, askebægre m.m. Der er endvidere kakkelovne, skorstensrør og vindueshængsler, pengeskab og forskellige dåsekonserver og generatordele.